

20
23

MEIDÄN PIEKSÄMÄKI

Pieksämäen kansalaispaneelin
budjetti- ja strategiasuositukset

SITRA: Kuntalaisten osallistuminen kunnan talouden suunnitteluun

Sisällys

Kokeilun idea	3
Kansalaispaneelin kokoaminen	4
Kansalaispaneelin työskentely	4
Kokeilun aikataulu	5
VISIO 2030 – Elämäsi asemapaikka	6
Budjettisuositukset	7
Strategiasuositukset	12
Mitä seuraavaksi?	14

” Kansalaispaneeli tulisi olla jokaisessa kunnassa, jotta asukkaat saisivat tuoda esille heitä askarruttavia asioita. Lisäksi paneelissa syntyy hyviä ideoita kaupungin kehittämiseen ja päätöksentekoon.”
-kansalaispaneelin jäsen

Kokeilun idea

Pieksämäen kaupunki osallistui Sitran rahoittamaan kokeiluun, jossa kehitettiin kuntalaisten osallistumista kunnan talouden suunnitteluun syksyllä 2023. Kaupunginhallitus päätti hakea kokeilukunnaksi toukokuussa, ja kesäkuussa saatiin tieto valinnasta

Pieksämäen lisäksi Sitra valitsi toiseksi kokeilukunnaksi Merikarvian Satakunnasta. Toimintaa lähti koordinoimaan nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattori Seija Laitinen sekä kuntalaisaktiivit Mervi Lintunen, Hanna Moilanen, Veera Ullah ja Jorma Ylönen.

Talouden suunnittelu -kokeilu edustaa uudenlaista ajattelua, jossa kuntalaiset nähdään voimavarana kaupunkior- ganisaation näkökulmasta. Kokeilun tavoitteet olivat:

- Saada kokemusta ja näyttöä kuntalaisten osallistumisen hyödyllisyydestä kunnan talouden suunnittelussa.
- Luoda konkreettisia ehdotuksia Pieksämäen kaupungin virallisen päätöksenteon tueksi talousarviosuunnitteluun.
- Lisätä kuntalaisten ymmärrystä budjettiprosessista ja siihen vaikuttamisen keinoista.
- Syventää keskusteluyhteyttä asukkaiden, päättäjien ja viranhaltijoiden välillä.

Kansalaispaneelin kokoaminen

Kansalaispaneeli koottiin tekemällä satunnaiso- tasta Digi- ja väestötietoviraston väestötietojär- jelmästä. Kutsu paneeliin lähetettiin yhteensä tuhannelle yli 16-vuotiaalle pieksämäkeläiselle.

Kutsutuista lähes 70 ilmoittautui mukaan työs-

kentelyyn. Ilmoittautuneiden joukosta valittiin 20 panelistia siten, että mukana oli eri-ikäisiä ja eri puolilla laajaa Pieksämäkeä asuvia henkilöitä sekä yhtä paljon naisia ja miehiä. Tavoitteena oli, että paneeli olisi ikäänkuin Pieksämäki pienoiskoossa.

Kansalaispaneelin työskentely

Kolmella ensimmäisellä tapaamiskerralla paneliste- ja perehdytettiin Pieksämäen talouden suunnittelu- kokeiluun, kaupungin strategiaan sekä eri toimi- alojen kehittämissuunnitelmiin ja talousarvioprosessiin. Näin luotiin pohjaa paneelin työskentelylle sekä vahvistettiin panelistien kykyä tehdä informoituja päätöksiä. Perehdyttämiseen osallistuivat kau- pungin talousjohtaja sekä toimialajohtajat kultakin vastuualueelta.

Kaupungin väkiintuneeseen talouden suun- nitteluprosessiin tutustumisen jälkeen panelistit tunnistivat yhdessä Pieksämäen valttikortteja ja keskeisiä kehittämiskohteita. Seuraavissa neljässä työpajassa kansalaispanelistit tarttuivat eri lautakuntien ja kaupunginhallituksen vastuualueiden talousarvioehdotuksiin.

Panelistien tehtävänä oli muodostaa ratkaisuja,

joiden avulla voidaan kehittää Pieksämäen vah- vuuksia edelleen sekä tarttua havaittuihin ongel- miin ja kehittämistarpeisiin. Ratkaisujen etsimistä ohjasi kaupungin visio vuodelle 2030 ja sen saa- vuttamiseksi asetetut strategiset päämäärät.

Lisäksi panelistit arvioivat, miten talousarvio toteuttaa Pieksämäen kaupungin strategiaa ja siten rakentaa parempaa Pieksämäkeä. Arvioinnin kohteena olivat myös kaupunginhallituksen, tek- nisen toimen, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen sekä kasvatus- ja opetustoimen tulokortit ja niihin asetetut mittarit.

Lautakuntien ja kaupunginhallituksen edustajat oli kutsuttu mukaan kunkin omaa taustayhteisöä käsittelevään työpajaan seuraamaan työpajojen kulkua ja vastaamaan tarvittaessa panelisteilta nouseviin kysymyksiin.

Kokeilun aikataulu

Talouden suunnittelu -kokeilu aikataulutettiin niin, että työpajoissa oli käytettävissä aineistona lautakuntien hyväksymät talousarvioehdotukset (pl. kaupunginhallitus). Kansalaispaneelin valmiit suositukset olivat käytettävissä kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston budjettikokouksissa ennen lopullista päätöksentekoa vuoden 2024 budjetista. Lisäksi työryhmä kävi esittelemässä kokeilun sisällöt ja suositukset kaupunginhallituksen kokouksessa 20.11.2023.

	Kokeilun aikataulu	Talousarvioprosessi *
Elokuu	Satunnaisotanta ja kansalaispaneelin muodostaminen	Kaupunginhallitus antaa talousarvioraamin vastuualueille
Syyskuu	<p>13.9. Paneelin ryhmäytyminen ja perehdytys</p> <p>19.9. Viranhaltijoiden alustukset: Pieksämäen kaupungin strategiat ja kehittämissuunnitelmat</p>	
Lokakuu	<p>5.10. Talousjohtajan alustus: Pieksämäen kaupungin talousarviotyö pähkinänkuoressa</p> <p>17.10. Kansalaispaneelin 1. työpaja: teknisen lautakunnan vastuualue</p> <p>18.10. Kansalaispaneelin 2. työpaja: Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan vastuualue</p> <p>24.10. Kansalaispaneelin 3. työpaja: Opetuslautakunnan vastuualue</p> <p>25.10. Kansalaispaneelin 4. työpaja: Kaupunginhallituksen vastuualue</p>	<p>12.10. Teknisen lautakunnan sekä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan budjettikokoukset</p> <p>18.10. Opetuslautakunnan budjettikokous</p>
Marraskuu	<p>8.11. Kansalaispaneelin 5. työpaja: Yhteenveto ja suositukset</p> <p>23.11. Kansalaispaneelin suositusten julkistustilaisuus ja mediatilaisuus</p>	<p>14.11. Valtuuston talousarvioseminaari</p>
Joulukuu		<p>4.12. Kaupunginhallitus käsittelee budjettia</p> <p>11.12. Kaupunginvaltuusto käsittelee budjettia</p>
Tammihelmikuu 2024	Kokeilun arviointi ja päätökset jatkosta – mitä kokeilusta otetaan käyttöön jatkossa?	
Maaliskuu 2024	Kansalaispaneelin arviointitapaaminen	

* Kuvaus ei kata kunnan talousarvioprosessia kokonaisuudessaan

VISIO 2030 – Elämäsi asemapaikka

Meillä arki sujuu turvallisesti raiteilleen ja kaupunki pysyy liikkeellä.
Meitä pieksämäkeläisiä on moneen junaan, hyppää mukaan!

Strategiset päämäärät

- Turvaamme kestäväällä kuntataloudella edellytykset pito- ja vetovoiman lisäämiseen
- Tarjoamme toimivat palvelut keskustassa ja kylillä, sekä teemme yhteistyötä kumppanien kanssa
- Kehitämme viihtyisiä ja toimivia asuinympäristöjä koko maaseutukaupungin alueella
- Vahvistamme asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta

PIEKSÄMÄKI

Budjettisuositukset (kärjet 1-5)

1 Yritysmuotoinen Pieksämäki vetää puoleensa ja luo työpaikkoja

Tulevaisuudessa yhä useampi työllistää itsensä yrittäjänä. Pieksämäki voisi profiloitua yritysmyönteiseksi kaupungiksi, jotta voimme houkuttaa uusia yrityksiä, luoda uusia työpaikkoja ja vahvistaa olemassa olevien yritysten toimintaedellytyksiä. Keskeisinä keinoina tähän olisivat esimerkiksi neuvonta- ja tukipalvelujen kehittäminen, matalan kynnyksen yrittäjyyden kokeiluympäristöjen luominen, aktiivinen viestintä sekä toimitiloihin investoiminen.

Pieksämäellä kannattaisi investoida esimerkiksi moduuleista koostuvan, helposti muunneltavan ja siirrettävän tuotantohallin rakentamiseen. Hallista aloittavat yritykset voivat vuokrata pienemmällä riskillä toimitiloja, mikä houkuttelee yrittäjyyden alkutaipaleella ja tuotekehitysvaiheessa olevia yrityksiä testaamaan liiketoimintaansa. Vastavanlaisia innovaatioiden ja yritysideoiden kokeilulustoja voidaan kehittää myös muiden alojen yrittäjille, olivatpa he uusia yrittäjiä, jo pidempään toimineita tai Pieksämäelle muualta tulevia.

Hallin rakentamiskustannukset olisivat n. 1500–2000 €/m² (ensimmäinen moduuli vähintään n. 100/150 m² (yht. 150–300 t €). Investointi maksaa itsensä takaisin vuokrien kautta, ja tuottaa myös välillisiä myönteisiä vaikutuksia muun muassa työllisyyden, verotulojen sekä hyvinvoinnin kasvuna ja positiivisena kehityksenä.

2 Hankintoja tehostamalla kustannussäästöjä

Käydään kaupungin hankinnat kokonaisvaltaisesti läpi, vahvistetaan hankintaosaamista kouluttamalla henkilöstöä ja lisätään hankintojen kustannustehokkuutta. Tiivistetään alueellista yhteistyötä ja hyödynnetään tarjolla olevaa asiantuntija-apua.

Säästöjä ja kustannustehokkuutta voidaan luoda esimerkiksi paremmalla suunnittelulla, jolloin pysytään aikataulussa ja vähennetään lisätöitä. Vähentämällä suorahankintoja avataan mahdollisuuksia kilpailulle ja kustannustehokkaammille toteutuksille.

Myös hankintojen valvonnan tehostamisella ja esimerkiksi sakkopykälän aktiivisemmalla käytöllä voidaan luoda merkittäviä säästöjä kaupungin talouteen. Hankintaosaamista kehittämällä voidaan entistä paremmin mahdollistaa myös esimerkiksi paikallisten yritysten osallistuminen kilpailutuksiin.

Poikkihallinnollinen hankintatoimen kehittäminen ei vaadi suuria panostuksia ja on kustan-

nusneutraali toimenpide. Tehostamisella voidaan kuitenkin saavuttaa merkittäviä säästöjä.

3 Markkinointisatsaukset tuovat euroja takaisin

Pieksämäellä on erittäin paljon olemassa olevaa hyvää ja arki rullaa raiteillaan; kaupungissa on kokonsa nähden hyvät peruspalvelut, viihtyisät ulkoilu- ja liikunta-alueet sekä monenlaista kulttuuri- ja tapahtumatarjontaa. Nostetaan tämä olemassa oleva hyvä näkyväksi, jotta palveluiden käyttöaste kasvaa ja paikkakunta tavoittaa myös muualta tulevia visiitille.

Kehitetään markkinointia tarkastelemalla eri toimialoilla markkinointiin käytettyjä omia ja ostopalveluresursseja yhtenä kokonaisuutena. Arvioidaan kriittisesti, miten niistä saadaan suurin hyöty irti. Palkataan markkinoinnin asiantuntija kaupungin viestintäkoordinaattorin työpariksi.

Markkinointia ja viestintää voidaan viedä eteenpäin esimerkiksi seuraavilla toimenpiteillä:

- Käydään läpi ja kehitetään kaikki kaupunkia markkinoivat alustat (sosiaalisen median kanavat, www-sivut) vastaamaan tämän päivän tarpeita.
- Otetaan kuntalaiset ja muualla asuvat Pieksämäen ystävät mukaan markkinointiin.
- Kehitetään erilaisia kampanjoita ja tempauksia, jotka nostavat esille hyvää palvelutarjontaaamme (verkkokauppatyylinen keskusvaraamo, matkailijan Pieksämäki-passi ja -sovellus, palveluhakemisto, elämäsi asemapaikka -kampanja, joka haastaa kuntalaisia ja vapaa-ajan asukkaita kertomaan hyviä asioita Pieksämäestä).
- Tehdään yhteistyötä naapurikuntien kanssa.

Markkinoinnin kehittäminen vaatii myös rahallisia resursseja, kuten palkka- ja alustakustannuksia (esimerkiksi markkinoinnin asiantuntijan työpanos on n. 50 000 €/v), mutta satsaukset maksavat itsensä osittain takaisin kasvaneina kävijämäärinä ja matkailutuloina. Toiminnan kehittämistä ja toimintatapojen tarkastelua voidaan tehdä kustannusneutraalisti.

4 Ennaltaehkäisevät hyvinvointipalvelut säästävät miljoonia

Hyvinvoivat perheet käyttävät palveluja ja viihty-

vät paikkakunnalla. Satsataan lapsiperheiden palveluihin sekä edistetään lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia.

Panostetaan varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäiseviin palveluihin palkkaamalla kaksi kiertävää kasvatusohjaajaa varhaiskasvatukseen. Vahvistetaan tunnetaitoja henkilöstön lisäkoulutuksen avulla läpi varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja lukioon (esim. strukturoitu malli tietyille luokka-asteille ikäkauden mukaisesti).

Lisäksi perheiden palveluja voidaan kehittää tarjoamalla jalkautuvia palveluja perheisiin, päiväkoteihin ja kouluihin. Ammatillainen menee sinne, missä lapset ovat sen sijaan, että lapset menevät ammattilaiselle.

Kun ongelmiin puututaan hyvissä ajoin, on käytävissä useampia matalan kynnyksen menetelmiä, jotka ovat merkittävästi halvempia, kuin esimerkiksi yläkouluiässä toteutetut korjaavat toimenpiteet.

Kasvatusohjaajien palkkaaminen vaatii lisäresursseja n. 50.000 €/v kasvatusohjaajaa kohti. Jalkautuvien palvelujen ja tunnetaitojen kehittäminen voidaan tehdä nykyisten toimintakulujen puitteissa. Toisaalta hyvin hoidetut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut lisäävät Pieksämäen kaupungin erityisvaltionosuuksia (hyte-kerroin). Pitkällä aikavälillä syntyy hyvinvointialueille säästöjä korjaavien toimenpiteiden vähenemisenä, mikä vahvistaa myös pieksämäkeläisten peruspalveluja, kun rahaa ei enää mene kalliisiin erityistason palveluihin.

Kasvatusohjaajien työtä sekä sen hyvinvointi- ja talousvaikutuksia seurataan korkeakouluysteistyönä toteutetulla tutkimuksella. Yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa pilotista voidaan luoda toimintamalli, jota voidaan markkinoida ja monistaa muille kaupungeille, mikä edistää kaupungin maineyötä.

5 Suunnitellaan yhdessä viihtyisiä asuinympäristöjä

Tiiviin kaupunkikeskustan toiminnallisuuden sujuvoittaminen ja viihtyisien asuinympäristöjen kehittäminen lisää veto- ja pitovoimaa. Yhdyskuntarakenteella, kävelyn ja pyöräilyn edistämällä ja joukkoliikenteen tukemisella voidaan vaikuttaa kaupunkilaisten liikkumis- ja ilmastoalintoihin.

Yhteistä, tiivistä kaupunkikeskustaa voidaan suunnitella toiminnallisemmaksi kuulemalla asukkaita. Otetaan kuntalaiset, yritykset ja yhdistykset mukaan yhteisten ympäristöjen suunnitteluun, jolloin esimerkiksi kaavoitushankkeet etenevät todennäköisemmin suunnitellussa aikataulussa ja syntyy säästöjä.

Kaavoituksella voidaan edistää kevyttä liikennettä kantakaupungissa, jolloin keskustan palveluiden äärelle tulee helpommin pysähtyvä ja liiketoiminta mahdollistuu entistä paremmin, mikä lisää mm. matkailutuloja, veroeuroja ja vuokratuottoja.

Osallistava suunnittelu on kustannusneutraali toimenpide eikä vaadi mittavia lisäresursseja.

Muut suositukset

6 Hankkeista vipuvoimaa kehittämistyöhön

Strateginen kehittämistyö vaatii panostuksia. Kun resurssit ovat niukat, ne kannattaa hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Satsaamalla noin 200 000 euroa omarahoitukseen, kaupunki voi kotiuttaa yli 1 miljoonan euron ulkopuolisen kehittämisrahoituksen.

Jos nykyisillä resursseilla ei ehditä tai osata hakea strategisia kehittämishankkeita, kannattaa harkita hankeasiantuntijan palkkaamista. Tästä syntyy palkkakuluja noin 60 000 euroa vuodessa. Hankeasiantuntija koordinoi koko kaupungin kehittämistoimintaa, kirjoittaa hankehakemuksia eri toimialoille ja pitää huolta, että haetut hankkeet edistävät kaupungin strategiaa kehittämisohjelmien mukaisesti.

7 Pidetään huolta olemassa olevista yrityksistä

Olemassa olevien yritysten toiminnan tukeminen on tärkeää, jotta ne voivat kasvaa, kehittyä ja luoda ympärilleen alihankkijaverkostoja. Olemassa olevien yritysten kanssa on tärkeää käydä säännöllisiä

kehityskeskusteluja ja auttaa heitä tarvittaessa kehittämisrahoituksen hakemisessa.

Pieksämäen kärkiyritysten ympärille kehittyvien yrittäjyysekosysteemien tukeminen houkuttelee parhaimmillaan myös uusia yrityksiä.

Yrittäjien kuulumisia on tärkeää seurata yhtenä elinkeinotoimen strategisena mittarina. Yrityspalvelujen henkilöstön toimenkuvia voi tarvittaessa muuttaa tämän toiminnan mahdollistavaksi, jolloin suosituksesta ei koidu lisää suoria taloudellisia kuluja.

8 Luodaan lisää mahdollisuuksia etätyöhön

Etätyön yleistyminen tarkoittaa, että työtä voi yhä useammin tehdä mistä päin Suomea tahansa. Toimivat, viihtyisät ja sopivasti yhteisölliset etätyötilat voivat houkuttaa mökkiläisiä viipymään Pieksämäellä pidempään tai matkailijoita yhdistämään loma-ajan ja työnteon.

Etätyötä voisi edistää esimerkiksi kehittämishankkeella, jonka kulut sisältyvät kohdassa 6 kuvattuun hankesalkkuun. Etätyötilojen kunnostuksen lisäksi kannattaa laittaa kuntoon niiden markkinointi ja samalla miettiä, miten etätyöntekijöiden yhteisöl-

lisyyttä ja sen myötä paikkakunnalle sitoutumista voidaan vahvistaa.

9 Kunnossapidon suunnitelmallisuus säästää ja kevyen liikenteen väyliin satsaaminen kannustaa liikkumaan

Arkiliikunta pitää kuntalaiset kunnossa ja mahdollistaa toisten ihmisten kohtaamisen kaduilla. Kevyen liikenteen väyliin satsaamisella on iso merkitys sille, miten houkuttelevana kuntalaiset kokevat liikkumisen jalkaisin ja pyörällä.

Talvella kevyen liikenteen väylien auraus kannattaa priorisoida. Väylästä puolet voitaisiin hiekoittaa ja jättää toinen puoli potkukelkkoja, pulkkia ja hiihtäjiä varten hiekoittamatta. Tämä edellyttää uusien, kapeampien hiekkasirottimien hankkimista. (Kuluja syntyy noin 10 000–15 000 € /sirotin.) Vastuukysymyksiin liittyvissä huolissa on mahdollista konsultoida niitä kuntia, jotka jo tekevät näin.

Pyöräilyverkostoa kannattaa kehittää suunnitelmallisesti osa kerrallaan pidemmällä aikavälillä. On tärkeää muistaa viestiä kokonaiskuvasta, mitä ollaan jo tekemässä. Säästöjä on mahdollista löytää tekemällä asioita arkijärkisesti - esimerkiksi hyödynnetään sadesäätä katujen pesemiseen ja suunnitellaan auraus niin, ettei se osu pahimpaan ruuhka-aikaan.

10 Kiinteistöjen ylläpito vähentää korjaus- ja purkamiskustannuksia

Pieksämäellä on paljon kaupungin omistuksessa olevia kiinteistöjä, joista moni on rakennusteknisen elinkaarensa päässä. Kaupunki on kartoittanut kiinteistöjä ja niiden kunnossapitotarpeita kiinteistöohjelmassa ja tätä suunnitelmallisuutta olisi hyvä kehittää entisestään.

Ennakoivaan kiinteistöjen kunnossapitoon kannattaa satsata. Jatkuva kiinteistöistä huolehtiminen on halvempaa kuin massiiviset, yhdellä kerralla teetetetyt korjaukset. Jos rakennuksella ei ole käyttöä ja arvoa, puretaan se pois. Olisi hyvä myös selvittää, voisiko oppilaitos- ja yhdistysyhteistyötä hyödyntää entistä tavoitteellisemmin kiinteistöasioissa.

Suunnitelmallisuuden lisääminen on kustannusneutraali toimenpide. Kiinteistöjen huolto ja ylläpito vaativat toimintakustannuksia. Ennakoivat huolto- toimet voivat tuoda kuitenkin merkittäviä säästöjä.

11 Energian säästöön satsaaminen kannattaa

Pieksämäki kuuluu HINKU-kuntien verkostoon, jonka tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta kunnianhimoisin energiansäästötavoittein. Jatketaan hyvin alkanutta työtä lisätä energian säästöä ja vähentää päästöjä verkoston kriteerien mukaisesti. Älykkäät valot, lämpötilaratkaisut ja uusiutuvan energian käyttö vaativat alkuun satsauksia, mutta

tuovat säästöjä.

Ilmastoystävällisten ratkaisujen tekemisestä voitaisiin tehdä hauskaa ja vetovoimaista esimerkiksi perustamalla innovaatiokilpailu yrityksille tai opiskelijoille. Innovaatiokilpailu voitaisiin toteuttaa nykyisten toimintakulujen puitteissa.

12 Lukion vetovoimaa lisätään erikoistumalla

Pieksämäen kaltaiseen hoivakaupunkiin sopisi mainiosti hoivaan ja ihmisten hyvinvointiin erikoistunut lukio. Paikkakunnalla toimii useita toisen asteen koulutusta tarjoavia oppilaitoksia sekä sosiaali- ja terveysalaan erikoistunut ammattikorkeakoulu. Lisäksi Itä-Suomen yliopistossa on vahva hoito- ja lääketieteen osaaminen.

Erikoistumalla voidaan ennakoivasti vahvistaa Pieksämäen kiinnostavuutta koulutuspaikkakuntana. Toimivat mallit oppilaitosten verkostoyhteistyön vahvistamiseen on mahdollista toteuttaa osana omaa työtä, jolloin uudistuksen voi toteuttaa kustannusneutraalisti. Tarvittaessa väliaikaista lisäresursseja kehittämistyöhön voisi hakea esimerkiksi jonkun kumppanioppilaitoksen vetämästä kehittämishankkeesta.

13 Kotien ja koulujen yhteistyöstä lisää arjen turvaa

Kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen rauhoittaisi parhaimmillaan koulun arkea, tukisi vanhempia kasvatustehtävässä, helpottaisi opettajien työtä sekä vahvistaisi lasten ja nuorten oppimista. Kaksiuotisen pilottikokeilun kautta olisi mahdollista selvittää, millaiset yhteistyömuodot ja toimintatavat tukisivat parhaiten kotien ja koulujen välistä yhteistyötä.

Kokeilu voisi sisältää alkukartoituksen opettajille ja vanhemmille, kotien ja koulujen välisiä uudenlaisia tapaamisia ja keskinäisen viestinnän kehittämistä alkukartoituksen pohjalta, mahdollisia vanhemmuutta tukevia tapahtumia tai koulutuksia yhteistyökumppaneiden kanssa sekä loppukartoituksen. Kokeilun voisi toteuttaa esimerkiksi kehittämishankkeella, jonka kulut sisältyvät kohdassa 6 kuvattuun hankesalkkuun.

14 Liikuntatilojen käytön optimointi ja kylien liikuntaharrastukset kuntoon

Liikkumattomuus, ylipaino ja erityisesti nuorten mielenterveyden haasteet ovat nousseet suomalaisten suurimmiksi terveyshaasteiksi. Pieksämäellä kannattaisi kartoittaa liikuntatilojen käyttöasteet ja pohtia, miten lasten ja nuorten vuorojen aikoja saadaan inhimillisemmiksi. Lisäksi kannattaisi pohtia yhdessä seurojen kanssa, mikä mahdollistaa heidän aktiivista liikuntatarjontaansa ja tarvittaessa tarkis-

taa liikuntatilojen hinnoittelua.

Selvitystyö ja tilojen käytön optimointi on mahdollista tehdä osana perustyötä vuonna 2024 eli se ei vaadi lisäresursseja. Mahdollinen selvitysten pohjalta tehtävä liikuntatilojen hinnoittelun alentaminen vaatii taloudellista satsausta myöhemmille suunnitelmavuosille.

On tärkeää, että liikunnan harrastusmahdollisuuksia on eri puolilla kaupunkia eli myös Jäppilässä, Virtasalmella ja kylillä. Luodaan ohjattuja liikuntaharrastusmahdollisuuksia tekemällä kartoitus tarpeista ja toteuttamalla sen pohjalta harrastusryhmä tai -ryhmiä. Kartoitus on mahdollista tehdä nykyisillä voimavaroilla. Ryhmän ohjaajan palkkaamisesta tai ostopalveluhankinnasta syntyy jonkin verran kuluja, joihin toisaalta on mahdollista saada valtionosuuksia.

Kyliä harrastusmahdollisuuksia on myös mahdollista tukea muovaamalla yhdistysten avustuseriaatteita siten, että niissä tunnustetaan harvempaan asuttujen seutujen haasteet ja luodaan kannustimia erityisesti kyläliikunnan edistämiseen.

15 Ratkaisuja henkilöstöpulaan työnkuvia kehittämällä ja rekrytointia tehostamalla

Luodaan houkuttelevia työnkuvia ja räätälöidään niitä mahdollisuuksien rajoissa. Markkinoidaan osa-aikaisen työn mahdollisuutta tai mahdollisuutta yhdistää erilaisia tehtäviä ja vastuita samaan työkuvaan. Lisätään tarvittaessa yhteistyötä naapurikuntien kanssa siten, että erityisalojen yksittäiset työntekijät eivät jää yksin.

Mahdollistetaan työntekijöiden osaamisen kehittäminen ja satsataan sellaisiin työolosuhteisiin, joita työntekijät arvostavat. Satsataan laajasti oppilaitosyhteistyöhön ja tarjotaan opinnäytetyöaiheita. Nähdään opinnäytetyöntekijät ja muut opiskelijat potentiaalisina tulevaisuuden työntekijöinä ja sitoutetaan heitä jo ennakkoon Pieksämäelle.

Tämä on mahdollista tehdä pitkälle kustannusneutraalisti olemassa olevien resurssien sisällä. Työolosuhteisiin satsaaminen voi vaatia lisäresursseja. Mahdollisesti rekrytointin kehittämässä voi hyödyntää rekrytointikonsultin tukea, josta syntyy kuluja yksittäisten konsulttipäivien verran.

16 Koko kylä kasvattajiksi

Sujuvaa ja turvallista arkea voidaan tukea vahvistamalla Koko kylä kasvattaa -periaatetta. Toteutetaan Koko kylä kasvattaa -kampanja, jossa rohkaitaan kaikkia toimijoita ja kuntalaisia puuttumaan kiusaamiseen, yhteisen ympäristön sotkemiseen ja muuhun ikävään käytökseen.

Kampanjan voisi toteuttaa esimerkiksi opetus- ja nuorisotoimen yhteistyöllä tai osana kohdassa 13 kaavailtua pilottikokeilua.

17 Poleenista vahvemmin kuntalaisten yhteinen olohuone

Kulttuurikeskus Poleenia on kehitetty hienosti laaja-alaiseksi kulttuurikeskukseksi ja kuntalaisten yhteiseksi olohuoneeksi. Kirjastostakin pystyy nykyisin lainaamaan kirjojen lisäksi paljon muutakin, kuten harrastevälineitä. Tätä kehitystyötä kannattaa edelleen jatkaa.

Kuntalaisten yhteisessä olohuoneessa voisi olla mm. matalan kynnyksen askartelutoimintaa, digimahdollisuuksia hyödyntävää käsityönopeutusta ja hyvinvointituokioita. Tilaan voisi organisoida myös kierrätyspisteiden askartelutarvikkeille. Toimintaa voisi järjestää yhteistyössä yhdistysten, yritysten ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Matalan kynnyksen yhteisöllistä toimintaa voisi laajentaa mahdollisesti osana omaa toimintaa suhteellisen kustannusneutraalisti, jos esimerkiksi jotain kirjaston toimenkuvista voitaisiin osittain muuttaa yhteisöllistä toimintaa ja yhteistyöverkostoja koordinoivaan suuntaan. Mahdollisesti työnkuvaan voisi kuulua myös laajempaa yhdistystoiminnan koordinoimista, ks. kohta 19 ja 20.

Tarvittaessa lisäresursseja voi hakea myös kehittämishankkeesta, jonka kulut sisältyvät kohdassa 6 kuvattuun hankesalkkuun.

18 Porkkanoita ja kannustimia talkootyön hyödyntämiseen

Monet asukkaille tärkeät palvelut pyörivät vapaaehtoisten talkoolaisten voimin. Talkootyöhön voisi luoda jonkinlaisen kannustinjärjestelmän erityisesti niiden palvelujen osalta, jotka on tunnustettu kaupungin omaa tarjontaa tärkeällä tavalla täydentäviksi.

Myös olemassa olevia toimintatapoja voisi kehittää yhdistysten varainhankintaa tukevaksi. Esimerkiksi Poleenissa narikkamaksu voisi olla valmiina lipun hinnassa, jolloin kaikki saisivat tuoda takin narikkaan ilman käteisen rahan kanssa säätämistä ja yhdistyksille maksettaisiin narikan hoitamisesta suoraan tilille yhdellä tilisiirrolla.

Kannustimiin tarvitaan pieni taloudellinen lisäpanostus, ja ne voivat olla myös esim. uimahallin vapaalippuja, josta ei koidu välttämättä lisäkustannuksia tai tulon menetystä.

19 Järjestötyön koordinoimista lisää aktiivisuutta ja elinvoimaa

Kolmannen sektorin järjestöt ja neljännen sektorin järjestäytymätön kansalaistoiminta ovat parhaimmillaan merkittäviä voimavaroja kaupungin ja kaupunkistrategian toteuttamisen näkökulmasta. Vapaaehtoiset tuottavat jo nyt merkittävän määrän palveluja esimerkiksi kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden puolella.

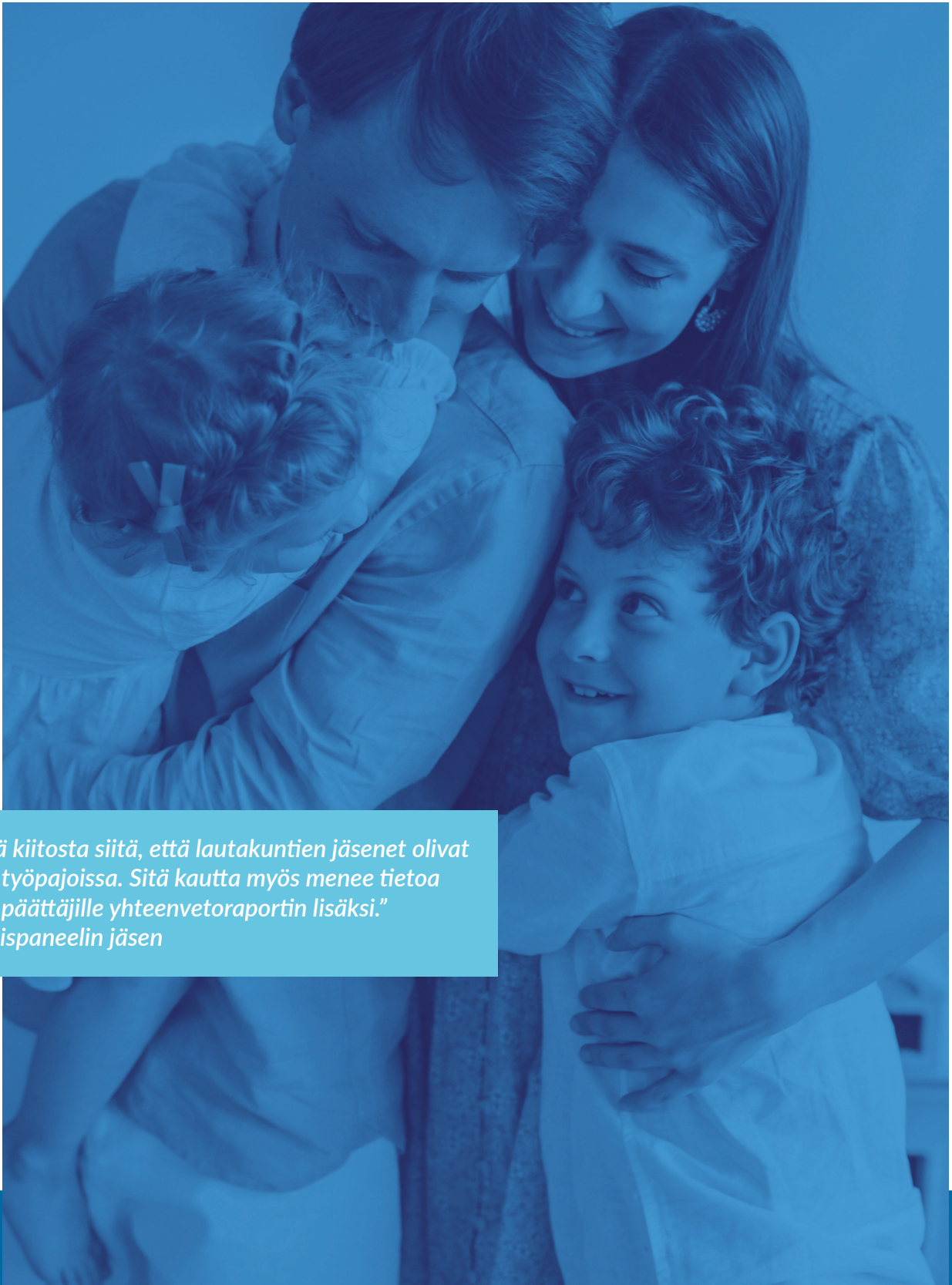
Kannattaisi harkita järjestö- ja kumppanuuskoordinaattorin rekrytoimista (palkkakulut noin 50 000 €/vuosi). Tämä voitaisiin myös toteuttaa lähivuosina esimerkiksi tekemällä toimenkuvamuutoksia siinä vaiheessa, kun kaupungin henkilöstöä eläköityy.

20 Maahanmuuttajien kotouttaminen

Järjestö- ja kumppanuuskoordinaattorin (ks. kohta 19) työpanosta voitaisiin hyödyntää myös maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa. Kotou-

tumistyössä olisi tärkeää kannustaa yhdistyksiä (mm. urheiluseurat) laajemmin mukaan yhteiseen kotoutumistyöhön. Muita ideoita ovat esimerkiksi ystäväperhetoiminnan vahvistaminen, lisää matalan kynnyksen yhteisöllisiä kokoontumisia kaikille kaupunkilaisille ja kummiluokkatoiminta.

Toimintansa aloittavalla uudella työllisyysalueella olisi tärkeää miettiä, miten maahanmuuttajien työllistymisen tukeen ja työllisyyden koordinointiin satsataan luomalla uusi toimenkuva tai muotoilemalla aiempia toimenkuvia vuoden 2025 budjetin valmistelussa.

*“Erityistä kiitosta siitä, että lautakuntien jäsenet olivat mukana työpajoissa. Sitä kautta myös menee tietoa suoraan päättäjille yhteenvetoraportin lisäksi.”
-kansalaispaneelin jäsen*

Strategiasuosituksset

Kansalaispaneeli peilasi budjettisuosituksiaan Pieksämäen strategiaan. Keskeinen työskentelyä ohjaava kysymys oli, millaisista vahvuuksista meidän tulisi pitää kiinni ja mitä pitäisi kehittää, jotta Pieksämäki kehittyy strategisten päämäärien suuntaan visiota kohti. Lisäksi kansalaispaneeli tarkasteli ja arvioi, miten kaupunkistrategia näkyy eri toimialojen tuloskorteissa.

Kansalaispaneeli tutustui työpajoissa eri hallintokuntien tuloskortteihin, jotka tiivistävät budjettiesi-

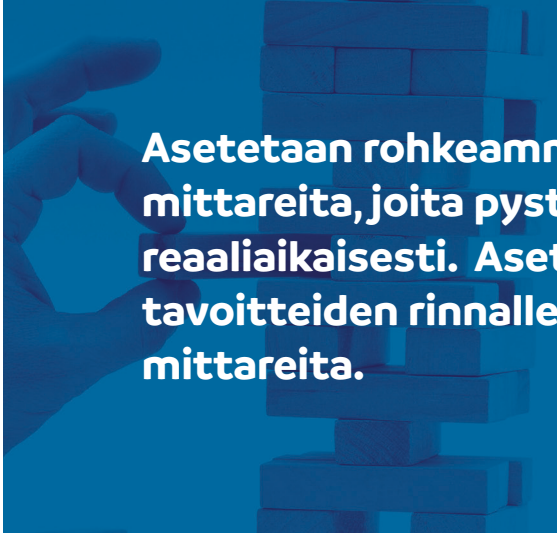
tyksen ja seuraavalle vuodelle asetetut tavoitteet. Tulokortteja analysoitiin erityisesti niiden selkeyden ja ymmärrettävyyden sekä kaupungin strategiaan tavoitteisiin kiinnittymisen näkökulmasta.

Vaikka strategiset päämäärät näkyvät mainintoina kaikissa tuloskorteissa, kansalaispaneeli tunnisti myös kehittämisen mahdollisuuksia. Kansalaispaneelin antamat suositukset kannustavat kehittämään toimintaa, tekevät kehittymisen näkyväksi ja mahdollistavat strategista kehittämistyötä.

Järjestetään budjetin valmistelijoille yhteinen koulutus strategisista mittareista ja niiden asettamisesta suhteessa kaupungin strategiaan.

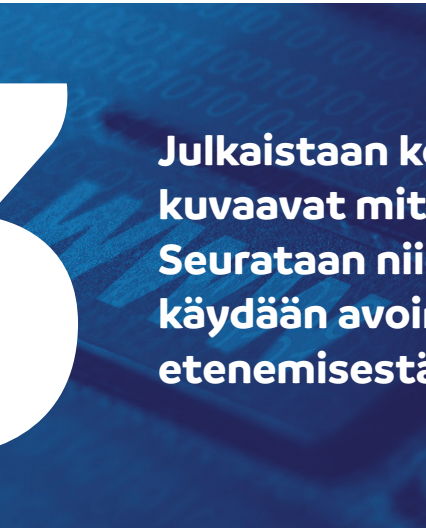
Laaditaan selkeät ohjeet, miten strategiset tavoitteet huomioidaan käytännössä talousarvion valmistelussa.

1

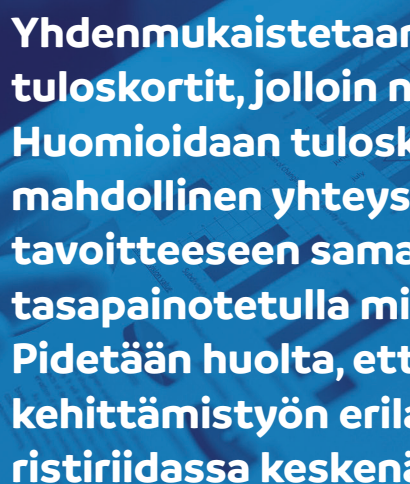

Asetetaan rohkeammin muutosta kuvaavia mittareita, joita pystytään seuraamaan reaaliaikaisesti. Asetetaan määrällisten tavoitteiden rinnalle myös laadullisia mittareita.

2

3 **Julkaistaan koko kaupungin strategista kehitystä kuvaavat mittarit kaupungin verkkosivuilla. Seurataan niiden toteutumista aktiivisesti ja käydään avointa julkista keskustelua strategiatyön etenemisestä.**

Yhdenmukaistetaan eri hallintokuntien tulokortit, jolloin niitä on helpompaa lukea. Huomioidaan tulokorteissa mittareiden mahdollinen yhteys useampaan strategiseen tavoitteeseen samanaikaisesti esimerkiksi tasapainotetulla mittaristolla (BSC). Pidetään huolta, että kehittämistavoitteet ja kehittämistyön erilaiset vaikutukset eivät ole ristiriidassa keskenään.

4

Varataan kaupungin budjettiin könttösomma strategiseen kehittämiseen esimerkiksi kaupunginhallituksen alle. Tätä rahaa voidaan hakea esimerkiksi strategisten kehittämishankkeiden omarahoitusosuuksiin tai muuhun strategiseen kehittämiseen*.

** Tämä ehdotus sisältyy kansalaispaneelin antamiin budjettisuosituksiin.*

5

Mitä seuraavaksi?

Tulokset julkistetaan 23.11.2023. Sen jälkeen niiden eteenpäin meneminen riippuu Pieksämäen kaupungin viranhaltijoiden ja kuntapäätäjien tekemistä valinnoista. Pieksämäen valtuustoryhmille on tarjottu mahdollisuutta suositusten esittelyyn ja tarkempaan läpikäyntiin heidän kokouksissaan tai muissa sopiviksi katsotuissa palavereissa.

Talouden suunnittelu -kokeilussa seurataan,

millaisen vastaanoton kansalaispaneelin työ saa loppuvuoden aikana kaupungin budjetin käsittelyn yhteydessä.

Kansalaispanelistit tapaavat vielä kerran maaliskuussa 2024. Kokoonntumisen tarkoituksena on seurata, ovatko annetut suositukset vaikuttaneet kunnan talousarvioon vai ei. Lisäksi kuullaan kuulumisia Merikarvian vastaavan kokeilun vaikutuksista.

*“Tämä paneeli on ollut kuin Vain Elämää -ohjelma. Oikein harmittaa, että emme enää tapaa toisiamme.”
-kansalaispaneelin jäsen*

”Avoin ja ratkaisuhakuinen ilmapiiri. Oikeasti tuli olo, että kuunnellaan.” -kansalaispaneelin jäsen

100 % palautekyselyyn vastanneista panelisteista kannattaa kansalaispaneelin hyödyntämistä kaupungin talousarviotyössä myös jatkossa.

Hankkeen tiedot: SITRA Kuntalaisten osallistuminen
kunnan talouden suunnitteluun

MEIDÄN PIEKSÄMÄKI

Pieksämäen kansalaispaneelin
budjetti- ja strategiasuositukset

Tulosten kokoaminen:
Seija Laitinen, Mervi Lintunen, Hanna Moilanen,
Veera Ullah, Jorma Ylönen

1566